

دریچه ای بر روشنائی

(تحلیل و بررسی کتب تشیع علوی و تشیع صفوی)

دکتر علی شریعتی

جواد اوجاتی

سرشناسه : اوجاقي، جواد، ۱۳۶۴ -

عنوان قراردادى : تشيع علوى و تشيع صفوى. شرح
عنوان و نام پديدآور : دريچه اى بر روشنايى: تحليل و بررسى كتاب تشيع علوى و تشيع
صفوى دكتر على شريعتى / جواد اوجاقي.
مشخصات نشر: تيريز : انتشارات عاصم، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهرى : ۲۶۷ ص.
شابك : 978-622-7416-62-6
وضعيت فهرست‌نويسى : فيا

يادداشت: كتابنامه : ص. [۲۵۹-۲۶۷]: همچنين به صورت زيرنويس.

عنوان ديگر : تحليل و بررسى كتاب تشيع علوى و تشيع صفوى دكتر على شريعتى.
موضوع : شريعتى، على، ۱۳۵۶-۱۳۱۲. تشيع علوى و تشيع صفوى -- نقد و تفسير
موضوع : شيعه

موضوع : Shi'ah

موضوع : شيعه -- دفاعه‌ها

موضوع : Shi'ah -- Apologetic works

شناسه افزوده : شريعتى، على، ۱۳۵۶-۱۳۱۲. تشيع علوى و تشيع صفوى. شرح
رده‌بندي كنگره : ۲۲۳/VBP

رده‌بندي ديويى : ۲۹۷/۴۸

شماره كتابشناسى ملي : ۷۶۰۰۳۷۹

■ عنوان: دريچه‌اى بر روشنايى (تحليل و بررسى كتاب تشيع علوى و تشيع صفوى دكتر على شريعتى)

■ نويسنده: جواد اوجاقي

■ انتشارات: عاصم

■ طرح روى جلد: مهدي باغبان نوين

■ قطع: وزيرى ۲۶۸ صفحه

■ صفحه‌آرا: رجعتى (۰۹۱۴۹۱۷۵۲۷۳)

■ چاپ: چاپ اول / ۱۴۰۰

■ ليتوگرافى:

■ تيراژ: ۱۰۰۰ گاندى

■ شابك: ۶ - ۶۲ - ۷۴۱۶ - ۶۲۲ - ۹۷۸

■ قيمت: ۶۰۰۰۰۰ ريال

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۳
------------	----

فصل اول - گذری بر زندگی دکتر علی شریعتی

گذری بر زندگی دکتر علی شریعتی.....	۱۷
تولد، دوران نوجوانی و جوانی.....	۱۷
تحصیل در فرانسه.....	۱۹
اساتید و جریان‌های تأثیرگذار بر اندیشه شریعتی.....	۲۰
محمدنقی شریعتی.....	۲۰
جریان نهضت احیای دین.....	۲۱
گرایش‌های فکری و فلسفی غرب.....	۲۲
برخی اندیشه‌های مارکسیسم.....	۲۵
ویژگی‌های فردی شریعتی.....	۲۶
بازگشت شریعتی از فرانسه تا درگذشت.....	۲۸
آثار شریعتی.....	۲۹
تشیع علوی و تشیع صفوی.....	۲۹
کتاب تشیع علوی و تشیع صفوی.....	۳۰

فصل دوم - مفاهیم و کلیات

گفتار اول: کلیات.....	۳۷
گفتار دوم: مفاهیم.....	۴۱
مفهوم شیعه.....	۴۱
شیعه در لغت.....	۴۱
شیعه در اصطلاح.....	۴۲
اصطلاح عام.....	۴۲
اصطلاح خاص.....	۴۳
علوی و صفوی.....	۴۵

۴۶.....	علوی
۴۶.....	صفوی
۴۷.....	دین و مذهب.....
۵۲.....	ساختار قضایی.....
۵۳.....	ساختار اجرایی.....
۵۴.....	ساختار نظامی و لشگری.....
۵۴.....	ساختار اقتصادی.....
۵۵.....	ساختار فرهنگ و هنر.....
۵۶.....	دوران انحطاط و سقوط.....
۵۸.....	پادشاهان صفوی و دوره پادشاهی آنان.....
۵۸.....	تحلیل محتوا.....
۵۹.....	مراحل تحلیل محتوا.....
۶۱.....	ویژگی‌ها و مزایای تحلیل محتوا.....

فصل سوم - ویژگی‌های تشیع علوی در کتاب تشیع علوی و تشیع صفوی

۶۵.....	ویژگی‌های تشیع علوی در کتاب تشیع علوی و تشیع صفوی.....
۶۵.....	ویژگی‌های فردی تشیع علوی از منظر دکتر شریعتی در کتاب تشیع علوی و تشیع صفوی.....
۶۵.....	دنیالهر و رهبر.....
۶۶.....	حقیقت‌جو.....
۶۶.....	اهل منطق و گفتگو.....
۶۸.....	دوری از نظام حاکم.....
۶۹.....	ویژگی‌های اجتماعی تشیع علوی از منظر دکتر شریعتی در کتاب تشیع علوی و تشیع صفوی.....
۶۹.....	پاسدار ارزش‌ها.....
۶۹.....	تساوی ظاهر و باطن.....
۷۰.....	ویژگی‌های اعتقادی تشیع علوی از منظر دکتر شریعتی در کتاب تشیع علوی و تشیع صفوی.....
۷۰.....	زرفاندیش.....
۷۱.....	لزوم معرفت امام.....
۷۲.....	انتظار عامل حرکت.....
۷۳.....	تحلیل و بررسی.....
۸۲.....	نتیجه‌گیری.....

فصل چهارم ویژگی‌های تشیع صفوی در کتاب تشیع علوی و تشیع صفوی

۸۷.....	ویژگی‌های تشیع صفوی در کتاب تشیع علوی و تشیع صفوی.....
۸۷.....	محافظه کاری.....

۸۸.....	روحانیت مطیع.....
۹۱.....	سرشار از کینه و نفرت.....
۹۳.....	مخالف منطق و ترس از سؤال.....
۹۴.....	ویژگی‌های اجتماعی تشیع صفوی در کتاب تشیع علوی و تشیع صفوی.....
۹۴.....	همگام با حکومت.....
۹۶.....	مذهب عزا.....
۹۸.....	وزارت امور روضه‌خوانی.....
۹۹.....	تقلید در عزاداری.....
۱۰۲.....	تناقض در رفتار.....
۱۰۳.....	ویژگی‌های اعتقادی تشیع صفوی از منظر دکتر شریعتی در کتاب تشیع علوی و تشیع صفوی.....
۱۰۳.....	تشیع خاکشیری.....
۱۰۵.....	تکیه بر اصل امامت.....
۱۰۹.....	اوصاف امام.....
۱۰۹.....	موجودی ماوراءالطبیعه.....
۱۰۹.....	انتصاب موروثی.....
۱۱۰.....	صفت استثنایی.....
۱۱۰.....	مخالف تقریب مذاهب.....
۱۱۱.....	محبت به جای معرفت.....

فصل پنجم - تحلیل و بررسی یافته‌ها

۱۱۷.....	تحلیل و بررسی یافته‌ها.....
۱۲۰.....	تحلیل جامعه‌شناختی دوران صفویه.....
۱۲۰.....	آثار و پیامدهای دولت صفوی.....
۱۳۰.....	همجوار بودن مساجد و مدارس.....
۱۳۱.....	علل همکاری علما با دولت صفویه.....
۱۳۶.....	سیر تعامل علمای شیعه با حکومت‌ها.....
۱۳۶.....	سیر مشارکت علما در دولت صفوی.....
۱۳۸.....	علت همکاری علمای شیعه با دولت صفویه.....
۱۳۸.....	درک شرایط اجتماعی و موقعیت زمانی.....
۱۳۹.....	متأثر بودن از مشی عملی عالمان شیعه در برخورد و تعامل با سلاطین جور در گذشته.....
۱۴۱.....	فقر فرهنگی و اجتماعی کشور از اندیشه و تشیع فقهاتی در برابر تشیع صوفیانه.....
۱۴۲.....	بیرون آمدن از حالت تقیه و خشنودی از وضعیت به وجودآمده.....
۱۴۴.....	بیان و ترویج حقایق دینی تشیع در برابر تصوف و تعدیل تصوف.....

۱۴۹.....	استفاده از ظرفیت تصوف شیعی در تصوف سنی.....
۱۵۱.....	سازگاری و ناسازگاری علمای شیعه با دولت صفوی.....
۱۵۶.....	نتیجه‌گیری.....
۱۵۸.....	تحلیل فرهنگی و اعتقادی دوران صفویه.....
۱۵۸.....	رسمی شدن مذهب شیعه اثنی عشریه توسط دولت صفوی.....
۱۶۲.....	امامت از دیدگاه شریعتی.....
۱۶۲.....	ماهیت امامت.....
۱۶۷.....	ویژگی‌های امام.....
۱۶۷.....	ولایت.....
۱۷۰.....	عصمت.....
۱۷۳.....	شفاعت.....
۱۸۳.....	تتمه.....
۱۸۴.....	معنای واژه شفاعت.....
۱۸۵.....	آیات شفاعت در قرآن.....
۱۸۷.....	شفاعت کنندگان.....
۱۸۷.....	الف: پیامبر اکرم ﷺ.....
۱۸۷.....	ب: امامان معصومین علیهم‌السلام.....
۱۸۷.....	ج: انبیاء، دانشمندان (علماء) و شهدا.....
۱۸۸.....	د: فرشتگان.....
۱۸۸.....	شرایط شفاعت.....
۱۸۸.....	الف - اذن الهی.....
۱۸۹.....	ب: رضایت خدا نسبت به شفیع.....
۱۸۹.....	ج: رضایت خدا نسبت به فرد مورد شفاعت.....
۱۹۱.....	عزاداری حضرت امام حسین علیهما السلام.....
۱۹۱.....	عزاداری قبل از دوران صفویه.....
۱۹۹.....	صفویان و عزاداری امام حسین علیهما السلام.....
۲۰۲.....	شکل عزاداری امام حسین علیهما السلام در عصر صفوی.....
۲۰۲.....	روضه‌خوانی.....
۲۰۵.....	دسته‌های سینه‌زنی و زنجیرزنی.....
۲۰۷.....	تعزیه و شبیه‌خوانی.....
۲۰۹.....	شیعه صفوی و دعا.....
۲۱۶.....	دعا در اندیشه شریعتی.....
۲۲۱.....	شرایط استجاب دعا.....

مقدمه

تبیین دین و مذهب یکی از مهم‌ترین مباحث حوزه دین‌پژوهی است. جایگاه دین و مذهب نقش به‌سزایی در نحوه مواجهه با مسائلی از قبیل مسائل فردی، اجتماعی، سیاسی و حتی اقتصادی برای هر انسانی ایفا می‌کند.

از جمله افرادی که در عصر معاصر در جهت ترویج فکر و اندیشه دینی و آگاهی بخشیدن به نسل جوان نسبت به فرهنگ اسلامی تأثیرگذار بودند، دکتر علی شریعتی می‌باشد. آثار به‌جا مانده از ایشان مؤید این مطلب هستند. تمام سعی و تلاش دکتر شریعتی بر این بوده است که به رغم خویش، تصویر درست از نقش دین و مذهب در عرصه‌های مختلف زندگی انسان، ارائه دهند.

شریعتی در زمینه‌های بسیار متنوع، مطالب گوناگونی را نوشته است که طبقه‌بندی آنها در یک چارچوب منظم و منطقی کاری بس دشوار است. از جمله آثار ایشان، کتاب تشیع علوی و تشیع صفوی می‌باشد. این کتاب به مقایسه بین شیعه بنیادین و اصیل که در تفکر امامان شیعه بود، نسبت به شیعه در بینش و ایدئولوژی صفویان می‌پردازد. با تمامی تلاشی که دکتر شریعتی جهت معرفی شیعه اصیل، برگرفته از سیره و روش امام معصوم دارد، اما در مواردی سخنان ایشان، دارای اشکالاتی از لحاظ تاریخی و سندی می‌باشد.

نویسنده در این تحقیق با روش توصیفی تحلیلی و شیوه کتابخانه‌ای به

نقد و بررسی و تحلیل کتاب مزبور پرداخته است. تا روشن شود، نوع مقابله قرار دادن شیعه علوی در برابر شیعه صفوی، توسط دکتر علی شریعتی برداشتی صحیح بوده یا خیر؟ که به نتایج ذیل دست یافته است: از لحاظ روشی، شریعتی غالباً با عقلانیت پراگماتیک^۱ و عمل گرایانه آن هم با چاشنی و گرایش شناختی - اجتماعی همراه با ذوق ادبی به مقایسه تشیع علوی و تشیع صفوی پرداخته است. و در پاره‌ای از موارد به مسایل تاریخی بدون بررسی سند و دلالت استدلال کرده است. و نیز در مواردی عملکرد صفوی و بعضی از علماء آن عصر را به عنوان مبنای دینی و مذهب تشیع قرار داده است. با تحلیل دقیق، بعضی از کاستی‌های نظر ایشان آشکار می‌گردد. امید است این نوشتار مورد توجه و عنایت دانشوران و محققین ارجمند قرار گرفته و نقشی ارزنده در آگاهی عمومی داشته باشد.

جواد اوجاکی

۱ - پراگماتیسم: (فرانسوی Pragmatisme) (اسم) مذهب اصالت عمل، فلسفه عملی، حکمت عملی، تمایل فکری نسبت به نتایج امور عملی. (حسن عمید، فرهنگ عمید فارسی)